RƏQƏMSAL KİTABXANALARIN YARADILMASINDA VƏ İNKİŞAFINDA İNFORMASİYA TEXNOLOGİYALARININ ROLU

Natavan Baba qızı Hacıyeva

AMEA Mərkəzi Elmi Kitabxana,
Kitabxana resurslarının rəqəmsallaşdırılması və idarə edilməsi şöbəsinin müdiri
Yasamal rayonu, Hüseyn Cavid pros. 129
sena.sema@mail.ru

Açar sözlər: *interaktiv axtarış, rəqəmsal xidmət, verilənlər bazası, rəqəmsal kitabxana*

Ключевые слова: *интерактивный поиск, цифровой сервис, база данных, цифровая библиотека*

Keywords: *the role of information technologies in the creation and development of digital libraries*

Xülasə: Rəqəmsal kitabxanaların inkişafı müasir informasiya texnologiyalarına inteqrasiya etməklə ənənəvi kitabxana xidmətlərini transformasiya etmişdir. Bu texnologiyalar kitabxana fondlarının rəqəmsallaşdırılmasında, kitabxana proseslərinin avtomatlaşdırılmasında və informasiyaya daha geniş çıxışın təmin edilməsində həlledici rol oynayır. Rəqəmsal kitabxanalar istifadəçilərə vaxt və məkandan asılı olmayaraq informasiya resurslarını asanlıqla axtarmağa, əldə etməyə və idarə etməyə imkan verir. Azərbaycanda müxtəlif qurumlarda, o cümlədən AMEA Mərkəzi Elmi Kitabxanasında səmərəliliyin artırılması üçün avtomatlaşdırılmış sistemlər tətbiq edilib. İnformasiya texnologiyalarından istifadə həmçinin uzunmüddətli mühafizəni, məlumatların təhlükəsizliyini və interaktiv xidmətləri dəstəkləyir. Bu məqalə rəqəmsal kitabxana sistemlərinin əsas üstünlüklərini, tətbiq mərhələlərini və gələcək perspektivlərini vurğulayır.

Резюме: Развитие цифровых библиотек трансформировало традиционные библиотечные услуги благодаря внедрению современных информационных технологий. Эти технологии играют ключевую роль в оцифровке библиотечных фондов, автоматизации процессов и обеспечении широкого доступа к информации. Цифровые библиотеки позволяют пользователям легко искать, получать доступ и управлять информационными ресурсами независимо от времени и места. В Азербайджане различные учреждения, включая Центральную научную библиотеку НАНА, внедрили автоматизированные системы для повышения эффективности. Использование информационных технологий также способствует долгосрочному хранению, безопасности данных и предоставлению интерактивных услуг. В статье рассматриваются основные преимущества, этапы реализации и перспективы цифровых библиотечных систем.

Summary: The development of digital libraries has transformed traditional library services by integrating modern information technologies. These technologies play a crucial role in the digitization of library collections, automation of library processes, and ensuring wider access to information. Digital libraries enable users to easily search, access, and manage information resources regardless of time and location. In Azerbaijan, various institutions, including the Central Scientific Library of ANAS, have implemented automated systems to enhance efficiency. The use of information technologies also supports long-term preservation, data security, and interactive services. This paper highlights the main advantages, stages of implementation, and future prospects of digital library systems.

Müasir dövrdə informasiya texnologiyalarının sürətli inkişafı nəticəsində rəqəmsal kitabxanalar biliklərin saxlanması və yayılmasında mühüm rol oynayır.

Rəqəmsal kitabxana, müxtəlif növ sənədlərin rəqəmsal formatda toplanması, saxlanması və istifadəçilərə təqdim olunması üçün yaradılan sistemdir. Sənədlərin rəqəmsallaşdırılması: Əlyazmalar, nadir kitablar və digər materialların rəqəmsal formata keçirilməsi onların qorunmasını və geniş auditoriyaya çatdırılmasını təmin edir.

Ulu öndər Heydər Əliyev kitabxana və mədəniyyət sahəsinə xüsusi diqqət göstərmişdir. Onun təşəbbüsü ilə ölkədə elmi və ictimai kitabxanaların inkişafı üçün mühüm qərarlar qəbul edilmiş, oxucuların maariflənməsi və elmin təbliği əsas prioritetlərdən biri olmuşdur. Heydər Əliyev deyirdi: "Kitabxanalar xalqın milli sərvətidir."

Ənənəvi kitabxanalardan fərqli olaraq, rəqəmsal kitabxanalar informasiya resurslarını elektron formatda təqdim edir. Bu sistemlər istifadəçilərə fiziki məkan və zaman məhdudiyyəti olmadan resurslara çıxış imkanı yaradır. Rəqəmsal kitabxana platformalarında İRBİS, KOHA və digər idarəetmə proqram təminatları geniş istifadə olunur.

Rəqəmsal kitabxanalar zamanın tələbinə uyğun olaraq informasiya cəmiyyətinin əsas sütunlarından birinə çevrilmişdir. Onların inkişafı informasiya texnologiyaları ilə sıx bağlıdır. Bu sahədə beynəlxalq təcrübədən yararlanmaq, texnoloji yenilikləri tətbiq etmək və peşəkar kadr potensialını gücləndirmək strateji əhəmiyyət daşıyır.

Elektron kataloqlar və rəqəmsal kitabxanalar, axtarış sistemləri.

Elektron kataloqlar və axtarış sistemləri: İstifadəçilərə rəqəmsal resurslar arasında sürətli və effektiv axtarış imkanı yaradır.

Həmçinin innovasiya texnologiyalarının inkişafı və müasir kitabxana şəbəkələrində tətbiq edilməsi, telekommunikasiya və komüter texnologiyalarının tətbiqi və kitabxanaların daha müasir inkişaf tendensiyalarına müraciət edilməsinə gətirib çıxarır. Bütün dövrlərdə kitabxanalarda müxtəlif layihələrə müraciət etmək, beynəlxalq təcürbənin öyrənilməsi və tətbiqi həyata keçrilir.

Ədəbiyyat

1. Kitabxana işinə dair rəsmi sənədlər: (Qanun və qanun qüvvəli normativ hüquqlu sənədlər toplusu) /tərt. K.Tahirov; red. A.Abdullayeva.- 3-cü təkmilləşdirilmiş nəşri.- Bakı, 2015.- 200 s.
2. https://mek.az/
3. https://president.az/